

Slutmonitoring for Vasby Mose og Sengeløse Mose Høje-Taastrup Kommune

Projektområde 7
Rigkilde-LIFE
LIFE 14/NAT/DK/000606
D1 aktion
juli – august, 2022

**Høje-Taastrup
Kommune**

Slutmonitoring for Vasby Mose og Sengeløse Mose. Høje-Taastrup Kommune

Projektområde 7. Riggilde-LIFE. LIFE 14/NAT/DK/000606, D1 aktion, juli-august, 2022

Udarbejdet for Høje-Taastrup Kommune af AGLAJA 2022.

Feltarbejde: Orla Bjørneskov

Afrapportering: Eigil Plöger

AGLAJA

v. Eigil Plöger

Damvej 16,

4652 Hårlev

www.aglaja.dk

Høje Taastrup Kommune

Bygaden 2

2630 Taastrup

Ansvarsfraskrivelse

Indeværende materiale er udarbejdet som led i LIFE projektet LIFE14 NAT/DK/000606 som støttes økonomisk af EU Kommissionen. I henhold til artikel II.7.2 i General Conditions kan de holdninger og den viden, der kommer til udtryk i materialet, under ingen omstændigheder blive betragtet som EU Kommissionens officielle holdning og EU Kommissionen er ikke ansvarlig for den videre brug af oplysningerne i materialet.

Indhold

Sammenfatning.....	4
Metode.....	5
Udlagte stationer og prøvefelter.....	5
Feltarbejde	5
Resultater.....	5
Station 7-1, Langeengen.....	5
Station 7-2, Kirkestien 8.....	6
Station 7-3, Sengeløse Mose	6
Typebestemmelse af prøvefelterne.....	8
Artstæthed.....	9
Dækning af vedplanter	11
Anbefalinger	12
Bilag 1. Feltskemaer	13
Bilag 1.1 DEVANO-skemaer de 3 stationer	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.
Bilag 1.2. Feltskemaer fra de 3 stationer	Fejl! Bogmærke er ikke defineret.
Bilag 2. Placering af prøvefelter på stationerne.....	14
Bilag 2.1 Station 7-1, Langeengen	14
Bilag 2.2 Station 7-2, Kirkestien 8	15
Bilag 2.3 Station 7-3, Sengeløse Mose.....	16

Sammenfatning

Der er gennemført overvågning af tre stationer i Vasby og Sengeløse moser i forbindelse med gennemførelse af et LIFE-Projekt (LIFE-rigkilde).

Der er gennemført rydning af vedplanter på to af tre stationer; station 7-1 (Langeengen, se Foto 1) og station 7-3 i Sengeløse Mose. Begge stationer afgræsses efterfølgende af kreaturer.

Den floristisk udvikling på station 7-1 er begrænset; primært fordi udgangspunktet allerede før rydning og afgræsning var et rigt og floristisk diverst rigkær. Afgræsning har derimod forbedret vækstforholdene for de direktivkarakteristiske arter.

For station 7-3 er der sket en markant floristisk ændring i de seks prøvefelter, hvor der er sket rydning af vedplanter (primært Birk) og efterfølgende afgræsning. For stationen som helhed øges det gennemsnitlige artsantal pr. prøvefelt med 50 %.

I den østlige del af Vasby Mose ligger station 7-2, der har været uden drift i hele projektperioden. De floristiske og strukturelle ændringer er negative, idet naturlig tilgroning med starer og vedplanter indebærer, at artsantallet falder, og at tidligere 7230 - rigkær i prøvefelterne er forsvundet som følge af tilgroning.

Foto 1: Station 7-1 (Langeengen) der i 2022 fremstår velafgræsset, om end bevoksninger af Butblomstret Siv øges i udbredelse (Foto: Henriette Voigt).

Metode

Der er foretaget terrestriske naturtypeovervågning på tre udvalgte stationer i Vasby Mose (to stationer) og Sengeløse Mose (en station). Overvågningen er i perioden foretaget af to erfarne botanikere med stort felterfaring med overvågning og bestemmelse af habitatnatur.

Udlagte stationer og prøvefelter

Stationsplaceringen fremgår af Bilag 2.

Stationerne er benævnt

- station 7-1: Langeengen (Vestlige del af Vasby Mose). Areal 1,2 ha.
- station 7-2: Kirkestien 8 (Østlige del af Vasby Mose). Areal 0,9 ha.
- station 7-3: Sengeløse Mose (Centralt i Sengeløse Mose). Areal 1,4 ha.

På hver station er der udlagt 10 faste prøvefelter i UTM-zone 32 gridnet, således at prøvefelterne ligger med koordinater med hele 10-er. Prøvefelterne er markeret med træpæle og genfindes med GPS. Pinpoint-rammen placeres, så det ene ben af rammen står ved markeringspælen.

Feltarbejde

Feltarbejdet er udført i perioden 11.-12- juli, 2022. Desuden er 4 felter i Sengeløse Mose først overvåget d. 10. august pga. en aggressiv tyr på station 7-3. Der er overvåget de samme 30 prøvefelter, som blev udlagt i 2017 og overvåget i 2017 og 2019.

Overvågningen udføres som beskrevet i den gældende tekniske anvisning for "Overvågning af terrestriske naturtyper", TA N01. En væsentlig forskel, udover at der ikke udtages jord, vand eller løvprøver, er, at der gennemføres pinpoint-analyse, som ellers er bortfaldet fra 7230-rigkær og en række andre naturtyper.

Supplerende til overvågningen udfyldes forsiden af et devano-skema (kortlægnings-skema, TA N03), der beskriver de strukturelle forhold på hele stationen.

Data er indtastet i Danmarks Naturdata via NaturApp.

Resultater

Der gives en kort deskriptiv gennemgang af de enkelte stationer og deres karakteristika. Efterfølgende præsenteres en række vegetationsparametre for de tre analyseår.

Station 7-1, Langeengen

Stationen er blevet naturplejet i vinteren 2016/2017 ved rydning af vedplanter, og afgræsning med kreaturer er etableret i foråret 2017 og har været opretholdt siden.

Prøvefelternes placering ses i Bilag 2.1.

Der er registreret afgræsning i alle prøvefelter. Det vurderes, at afgræsningen det tørre år, 2018, har været hård, og stedvist har kærret i de normalt våde partier været optrådt. Græsningstrykket i 2022 fremstår moderat til ret lavt.

Det er givet, at den gennemførte rydning i vinteren 2016/2017 og genoptagne afgræsning bidrager til en væsentlig forbedring af naturtilstanden på såvel kort som langt sigt. Såvel strukturen som de botaniske værdier på stationen er forbedret, og især de direktivkarakteristiske arter har fået bedre vækstforhold.

Hele arealet er forholdsvis vådt, dog med en vis variation; enkelte steder er det noget vanskeligt farbart pga. høj vandstand.

Området er lysåbent; kun få, spredtstående buske og mindre træer forekommer. Vegetationen er generelt ret tæt. Kær-Star er blandt de dominerende arter over det meste af arealet. Bevoksninger af Butblomstret Siv findes bl.a. centralt og (især) længst mod nord. Området fremstår fortsat generelt artsrigt og i en relativt pæn naturmæssig tilstand; en række mindre almindelige plantearter forekommer.

Station 7-2, Kirkestien 8

Prøvefelternes placering ses i Bilag 2.2. Stationen har i alle tre overvågningsår været uden drift og er fortsat uden drift. Det har ikke været muligt at opnå en aftale med lodsejer indenfor projektperioden. Kendetegnet er dominans af Kær-Star, der i mange prøvefelter er massivt dominerende.

Arealet er i 2022 (og årene forud) generelt præget af en moderat høj vandstand; kun stedvis mod syd er området vanskeligt farbart pga. stærkt våd bund. Større træer, langt overvejende Birk, præger dele af arealet, men hovedparten er lysåbent. Mod syd findes et meget vådt parti, domineret af Kær-Star, Top-Star og Tagrør. Mod øst er et lille delområde i en meget ringe naturmæssig; bl.a. Stor Nælde dominerer her.

For at muliggøre afgræsning er der genskabt grøfter; hvilket har haft god effekt på at bortlede stående vand på terrænet. Desuden har kommunen optimeret vedligeholdelsen af den nærliggende Spang Å, hvilket også har haft en positiv effekt på vandstanden i området, således at afgræsning i højere grad er realistisk.

Station 7-3, Sengeløse Mose

Der er overvåget 10 prøvefelter, hvis placering ses i Bilag 2.3. Ved overvågningen i 2022 er samtlige prøvefelter afgræsset, og i 5 af disse har der været foretaget rydning for ca. 4 år siden i vinteren 2018/2019. Græsningstrykket fremstår moderat, stedvist dog hårdt.

Jordbunden i området er generelt let fugtig – sommertør. Stationen udmærker sig ved at være på ekstrem kalkrig eller mergelig bund, således at væksten på uforstyrret

jordbund er næringsbegrænset. Væsentlige dele af terrænet er dækket af en noget mørk, kratagtig skov med Birk, Hvidtjørn m.v.

Et stort, centralt strøg er dog lysåbent (se Foto 2), da der i vinteren 2018/19 er gennemført omfattende rydninger og nedknusning af stød. Ved overvågningen i 2019 var vegetationsdækket i flere af prøvefelterne fortsat stærkt påvirket af rydningsaktiviteterne.

Generelt er arealet forholdsvis artsrigt og botanisk værdifuldt; kalkelskende arter som Blågrøn Star og Pile-Alant forekommer i væsentlig mængde. Af andre direktivkarateriske arter for 6410-tidvis våd eng (kalktypen) ses Djævelsbid, Tormentil, Trenervet Snerre og Mangeblomstret Frytle. Stedvis ses et indslag af Blåtop, der tidligere var mere dominerende.

Sildig Gyldenris udgør forsat et meget væsentligt problem i terrænet; denne art dominerer indenfor visse dele af stationen. Siden rydning af vedplanter er der gennemført målrettet høslæt på områder med Gyldenris, og arten er langsomt ved at mindske i sin udbredelse. Bjerg-Rørhvene forekommer desuden i væsentlig mængde.

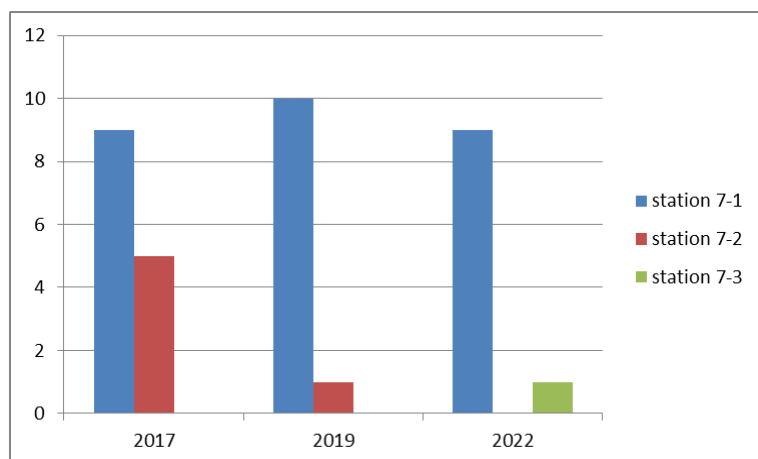
Foto 2: Station 7-3 i Sengeløse Mose hvor den langstrakte lysning under højspændingsledningerne er blevet udvidet ved rydning af Birk og Hvidtjørn. Foto fra 2021 (Foto: Henriette Voigt).

Typebestemmelse af prøvefelterne

Prøvetagningsfelterne er i overvågningen kun typebestemt til to habitatnaturtyper: 6410 – tidvis våd eng (kalktype) og 7230 – rigkær. Øvrige felter er bestemt til forskellige typer af § 3-eng, § 3-mose eller sumpskov.

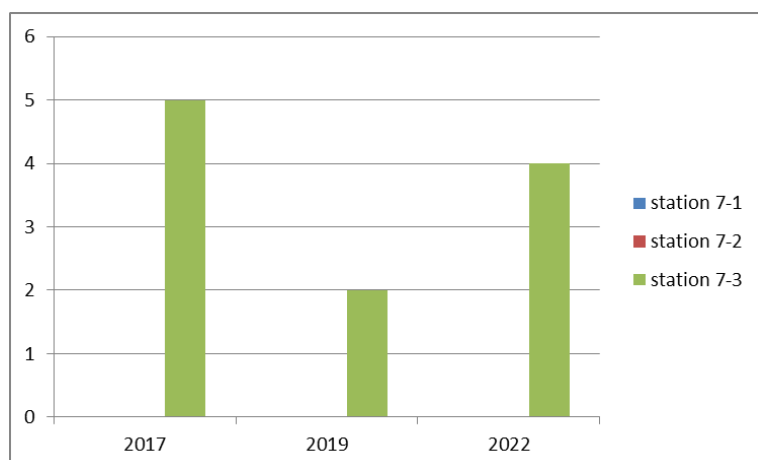
På figurerne 1-3 er vist antallet af prøvefelter med hhv. 7230-rigkær (Figur 1), 6410-tidvis våd eng (Figur 2) og § 3-natur (Figur 3) fordelt på de 3 stationer.

Det fremgår tydeligt, at på station 7-1 er 7230-rigkær den fremherskende naturtype og har været det gennem hele LIFE-projektet. Derimod er 7230-rigkær forsvundet fra station 7-2, der hele perioden har været uden drift og hvor tilgroning med Kær-Star og vedplanter er fremadskridende. Et enkelt prøvefelt er i 2022 typebestemt til 7230-rigkær på station 7-3.

Figur 1. Antallet af prøvefelter med 7230 – rigkær fordelt på de tre stationer.

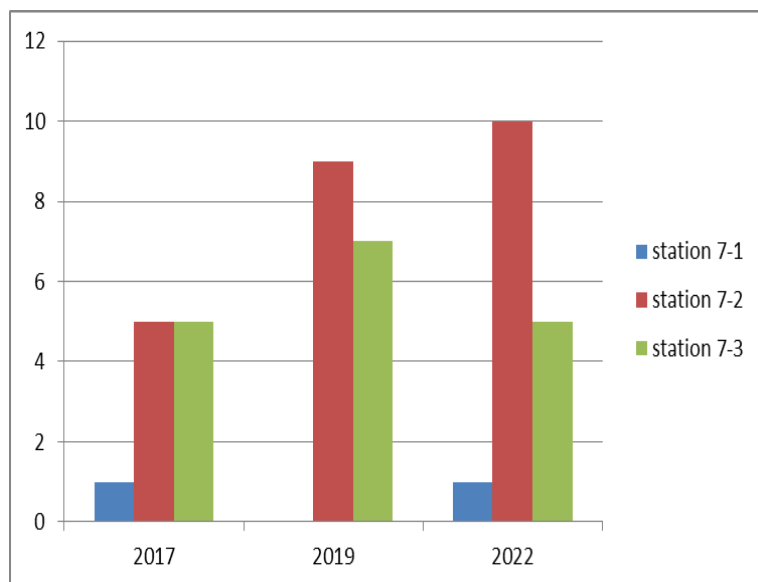
Naturtypen 6410 – tidvis våd eng er kun registreret på station 7-3, hvor ca. halvdelen af prøvefelterne er typebestemt til denne naturtype. I 2019 var blot to felter af denne type, hvilket angiveligt skyldes, at en del prøvefelter var påvirket af rydningen på stationen den foregående vinter.

Figur 2. Antallet af prøvefelter med 6410 – tidvis våd eng fordelt på de tre stationer.

Figur 3 viser tydeligt den floristiske udvikling i prøvefelterne i station 7-2. I 2017 blev halvdelen af prøvefelterne typebestemt til 7230 – rigkær (se Figur 1) og den resterende halvdel til § 3-mose. I 2019 var ni felter mose og i 2022 samtlige 10 felter udgjordes af § 3-mose. I hvert fald i prøvefelterne og givetvis indenfor størstedelen af stationen er 7230-rigkær forsvundet.

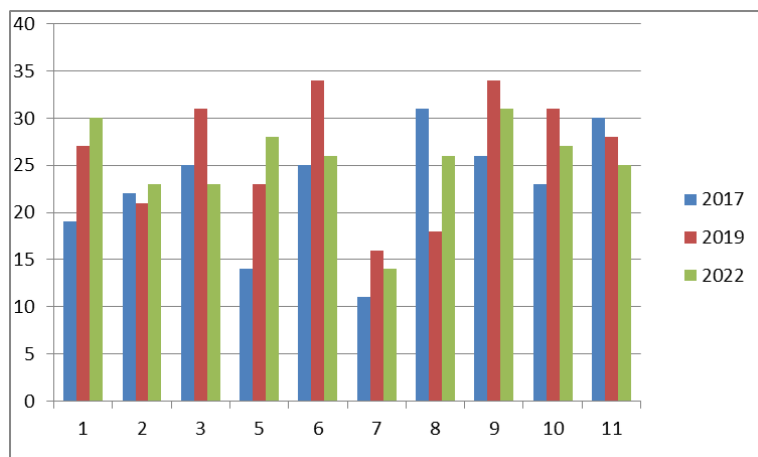

Figur 3. Antallet af prøvefelter med 7230 – rigkær fordelt på de tre stationer.

Artstæthed

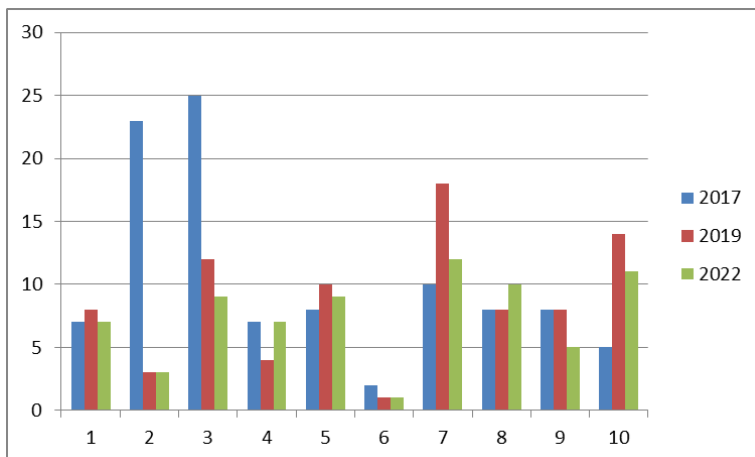
Antallet af arter i hvert prøvefelt i de tre overvågningsår er angivet for hver station i figurerne 4, 5 og 6. Gennemsnittet for samtlige 10 prøvefelter ses i Figur 7.

Det er tydeligt, at den station, hvor der er sket mindst, er station 7-1. Her var udgangspunktet allerede et floristisk rigt rigkær, der var under tilgroning med kraftige stauder og storer samt vedplanter, men dog forsat med et godt botanisk indhold. Det gennemsnitlige artsantal pr. prøvefelt har i hele overvågningsperioden ligget mellem 23 – 26 arter pr. prøvefelt.

Figur 4. Antallet af arter pr. prøvefelt for station 7-1 i overvågningsperioden

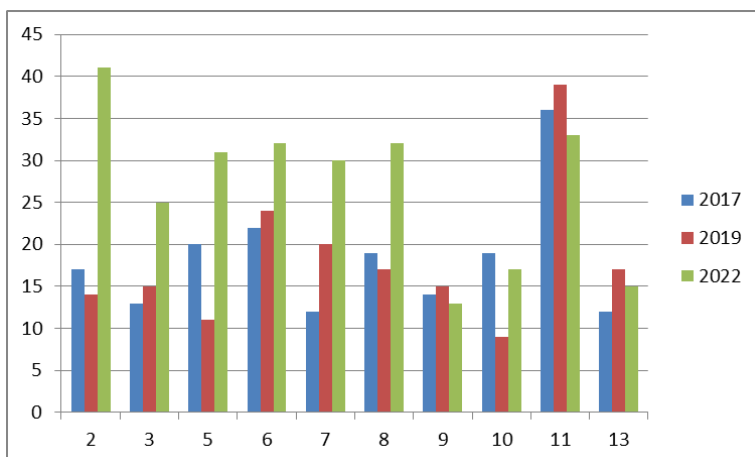
For station 7-2 er der meget "støj" på figuren, når man betragter de enkelte prøvefelter i Figur 5, mens det af Figur 5 ses, at det gennemsnitlige artsantal falder fra få til færre.

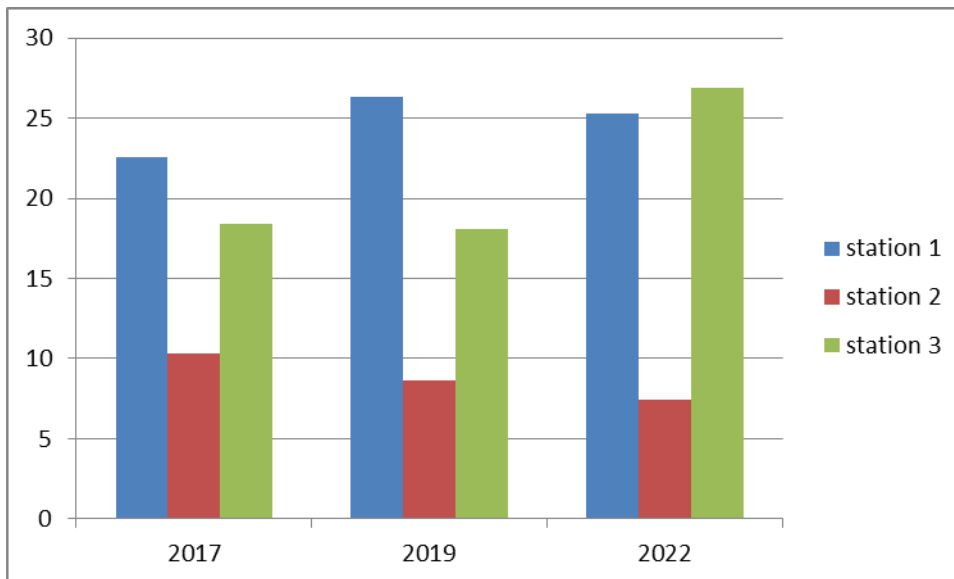
Figur 5. Antallet af arter pr. prøvefelt for station 7-2 i overvågningsperioden

På station 7-3 er der sket en væsentlig stigning i antallet af arter pr. prøvefelt. Det er især i de prøvefelter, der er påvirket (begunstiget) af rydningen i vinteren 2018/2019 og efterfølgende kreaturafgræsning (prøvefelterne 2, 3, 5, 6, 7 og 8). Her er artsantallet i prøvefelterne omtrent fordoblet. Desuden fremgår det af Figur 7, at det gennemsnitlige antal arter pr. prøvefelt er steget med ca. 50% fra 18 til 27 arter pr. prøvefelt.

Det er interessant at bemærke, at et af de mest artsrige felter (prøvefelt 11) var floristisk rigt allerede i 2017 og forsat er det med omtrent samme artsantal. Det er det samme overordnede billede man ser for hele station 7-1, som tidligere nævnt.

Figur 6. Antallet af arter pr. prøvefelt for station 7-3 i overvågningsperioden

Figur 7. Det gennemsnitlige artsantal pr. prøvefelt for de 3 stationer i overvågningsperioden.

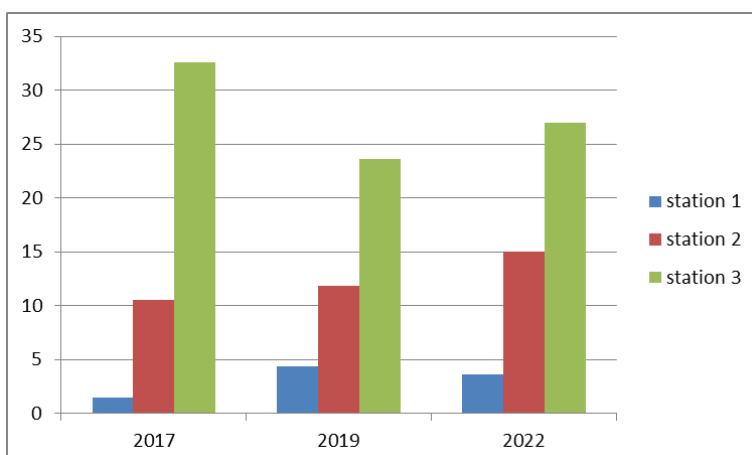
Dækning af vedplanter

Der er ved overvågningen udover floristisk data også indsamlet vegetationsstrukturelle parametre, som fx dækningen af vedplanter i hvert prøvefelt. Den gennemsnitlige dækning af vedplanter pr. prøvefelt på de tre stationer er vist på Figur 8.

For station 7-1 gælder, at der på stationen, der var ny-ryddet i 2017, ses en lille stigning, der forsat må betegnes som begrænset. I hvert prøvefelt er der blot 3-4 m² vedplantedækning.

For station 7-2, der som nævnt er uden pleje ses en stigning på 50% fra gennemsnitligt 10 m² pr. prøvefelt i 2017 til 15 m² i 2022.

Station 7-3, der blev ryddet i vinteren 2018/2019 fremstår forståeligt nok med færre vedplanter i 2019 efter rydningen og efterfølgende en mindre stigning, der kan skyldes genvækst og stødskud på rydningsarealerne. Der er forsat en del felter på stationen med høj vedplantedækning indenfor prøvefeltsarealet.

Figur 8. Det gennemsnitlige dækning af vedplanter i m² pr. prøvefelt for de 3 stationer i overvågningsperioden.

Anbefalinger

For at fremme den fortsatte positive udvikling i struktur og floristisk indhold indenfor LIFE-projektets arealer foreslås følgende tiltag:

- station 7-1: afgræsningen opretholdes med samme tryk som det nuværende. Bestande af Butblomstret Siv slås forsøgsvis i vækstperioden, dog således at maksimalt 50 % af bevoksningerne slås hvert år. Slåningen bør foretages to gange hvert år og afslået materiale fjernes. Evt. kan der udlægges 3-5 monitoringsfelter for at se, om slåningen kan hæmme Butblomstret Siv. Alternativt til slåning afbrændes bevoksningerne af Butblomstret Siv i det tidlige forår; men slåning bør prioriteres.
- station 7-2: der bør arbejdes for at opnå aftale med lodsejer om afgræsning af stationen; alternativ slæt på nogle af de massive bevoksninger af Kær-Star. Forekomster af Top-Star bør skånes ved slæt. Den forbedrede hydrologi på stationen muliggør såvel slæt som afgræsning af i hvert fald dele af stationen.
- station 7-3: set i lyset af den positive respons på rydning af vedplanter og efterfølgende afgræsning, bør der ryddes yderligere birkeskov og tjørnekrat hvor det står på tydelig kalkpåvirket bund med bunddække af Blågrøn Star eller Blåtop. Rydningen kan foretages i et omfang, så fredningens formulering om opretholdelse af naturskov i området fortsat tilgodeses. Afgræsning af stationen bør absolut opretholdes; ligesom målrettet bekæmpelse af Sildig Gyldenris bør fortsætte.

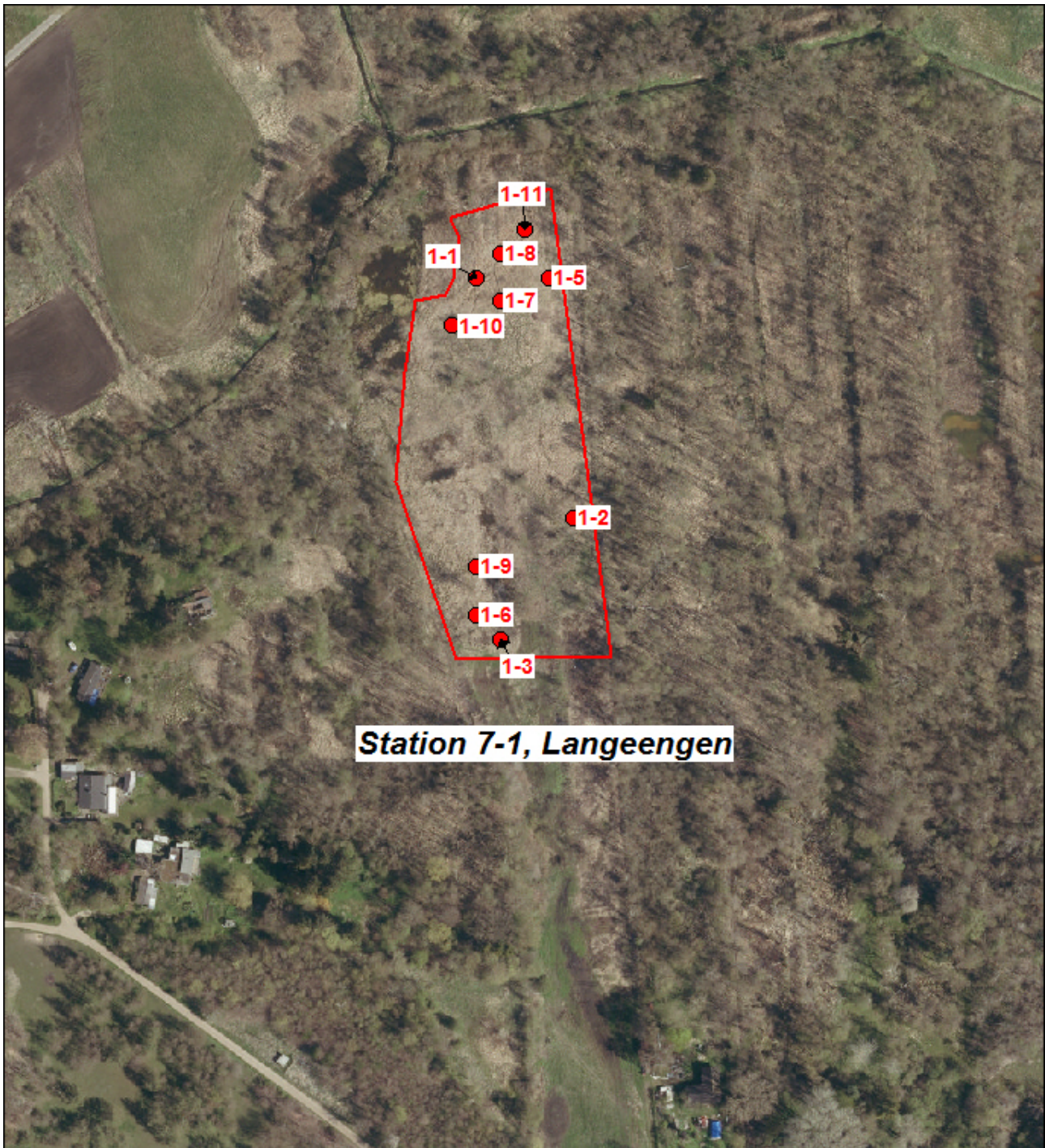

Bilag 1. Feltskemaer

Mangler

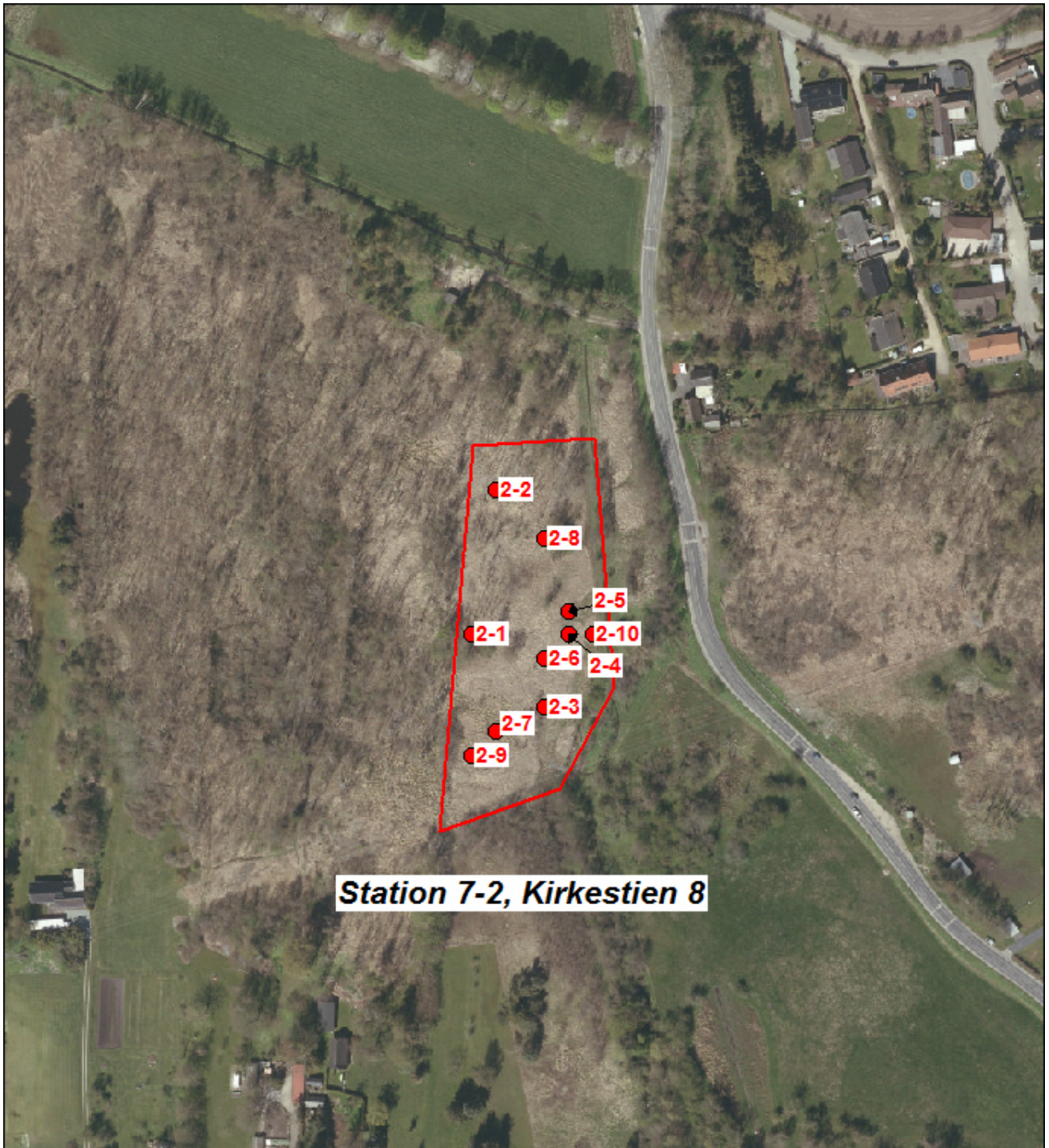
Bilag 2. Placering af prøvefelter på stationerne.

Bilag 2.1 Station 7-1, Langeengen

Bilag 2.2 Station 7-2, Kirkestien 8

Bilag 2.3 Station 7-3, Sengeløse Mose

